

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Допущено до захисту
Завідувач кафедри _____

(підпис)

О.Г. Янковий
(прізвище та ініціали)

“ ___ ” _____ 20 17 року

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності Економіка підприємства

за темою:

**«ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ТА
СИСТЕМ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ
(НА ПРИКЛАДІ ДП «МТП «ЮЖНИЙ»)»**

Виконавець:

студентка факультету економіки та
управління підприємництвом
Чаплинська Олена Олегівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Кошельок Галина Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи організації оплати праці на підприємстві	8
1.1. Економічні основи та підходи до формування заробітної плати	5
1.2. Форми і системи оплати праці на підприємствах	16
1.3. Фонд заробітної плати, його структура та порядок планування	27
РОЗДІЛ 2. Аналіз форм та систем оплати праці ДП «МТП «Южний»	34
2.1. Характеристика МТП «Южний» та аналіз його основних показників господарської діяльності	34
2.2. Аналіз використання робітниками робочого часу та продуктивність праці на підприємстві	48
2.3. Аналіз витрат на оплату праці та оцінка ефективності її оплати	54
РОЗДІЛ 3. Шляхи поліпшення системи оплати та стимулювання праці	61
3.1. Розробка плану заходів стимулювання праці на підприємстві	61
3.2. Заходи щодо впровадження стимулювання праці у ДП «МТП «Южний»	68
Висновки	76
Список використаних джерел	79
Додатки	82

ВСТУП

Актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що сучасна економічна ситуація в Україні, пов'язана з переходом до ринкових відносин, потребує вдосконалення у сфері оплати праці. Тому підприємства змушені шукати такі форми і системи оплати праці, які б не тільки задовольняли учасників трудового процесу, а й підвищили ефективність заробітної плати.

Основною метою дослідження є оцінка ефективності форм та систем оплати праці, які використовуються у ДП «МТП «Южний», а також пошук шляхів для підвищення цієї ефективності. Відповідно до поставленої мети в випускній роботі вирішуються такі завдання:

- розкрити економічні основи та підходи до формування заробітної плати;
- дослідити існуючі на сьогоднішній день системи оплати праці, таких як тарифна система оплати праці, система премій і надбавок;
- розглянути фонд заробітної плати, його структуру та порядок планування;
- вивчити основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства на підставі наявної фінансової інформації ДП «МТП «Южний» за 2013-2015 рр.;
- провести аналіз використання робітниками робочого часу та продуктивності праці на підприємстві;
- проаналізувати витрати на оплату праці та оцінити ефективність її оплати;
- впровадження нових методів стимулювання та оплати праці, оснований на досвіді розвинених країн;
- розробити конкретні заходи щодо впровадження стимулювання праці у ДП «МТП «Южний».

Об'єктом дослідження є система оплати праці на ДП «МТП «Южний» та оцінка її ефективності.

Предметом нашого дослідження стали теоретичні та практичні аспекти системи оплати праці на підприємстві та оцінка її ефективності.

Методи дослідження. При написанні випускної роботи було використано такі методи: індукції та дедукції, теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, абстрактно-логічного підходу та спостереження.

Інформаційною базою дослідження є аналітична інформація ДП «МТП «Южний». При проведенні аналізу використовувалася фінансова, статистична звітність, а саме: «Звіт з праці» (річний та щомісячні); «Звіт про основні показники діяльності підприємства» (річний); «Звіт про використання робочого часу» (щоквартальний); щомісячний «Звіт про стан заборгованості із заробітної плати»; річний звіт «Чисельність окремих категорій працівників та підготовка кадрів»; «Звіт про стан умов праці, пільги та компенсації за роботу в несприятливих умовах».

Над проблемами теорії заробітної плати працювали такі видатні економісти, як А. Сміт, Д. Рикардо, Т. Мальтус, Дж. Міль, Г. Керри, Дж. Кларк, К.Маркс, Ж. Маршал та ін.

Практичне значення одержаних результатів може використовуватися у діяльності ДП «МТП «Южний».

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати дослідження доповідалися автором і обговорювалися на студентських, науково-практичних конференціях (Одеса, 2016; Харків, 2017).

Публікації. Результати проведеного дослідження опубліковані у збірнику «Науковий студентський вісник» університету та у матеріалах науково-практичної конференції «Незалежна Україна: вектори політичного та соціально-економічного розвитку».

Структура і обсяг роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (45 найменувань) та 3 додатків. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 81 сторінку комп'ютерного тексту, містить 20 таблиць та 1 рисунок.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дозволяють зробити такі висновки теоретичного і науково-практичного напрямків:

1. Заробітна плата – це оплата послуг праці робітника, яка відображаючи соціально-економічне становище в національній економіці та рівень життя у суспільстві, дає можливість робітникові та його сім'ї забезпечувати поточне споживання, а також заощаджувати на майбутнє споживання.
2. У складі заробітної плати виділяють: 1) основну заробітну плату; 2) додаткову заробітну плату; 3) інші заохочувальні та компенсаційні виплати.
3. Перехід на ринкові відносини примушує підприємство постійно пов'язувати систему заробітної плати як з якістю праці, так і з його кількістю, тобто з продуктивністю праці. Мірою кількості праці на виробництві виступає або відпрацьований робочим час, або вироблена ним продукція, тому формами оплати праці можуть бути відрядна або почасова.
4. Порт «Южний» – одне з молодих транспортних підприємств країни, проте займає стратегічне положення в роботі міжнародних трансконтинентальних транспортних коридорів, є найбільш перспективним для забезпечення інтересів України як транзитної держави. Порт виконує будь-які вантажно-розвантажувальні, складські та допоміжні роботи, переробляє усі види навалювальних та генеральних вантажів, які перевозяться морським, залізничним та автомобільним транспортом.
5. У результаті порівняльного аналізу за техніко-економічними показниками виявлено, що дохід від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) збільшився у 2015 р. на 18,2 %. Підприємству вдалося скоротити валові витрати на 814,0 тис. грн. за період, що аналізується. Прибуток у 2015 р. становив 383954,0 тис. грн., що на 44,7 % більше у порівнянні з

попереднім роком. Протягом зазначеного періоду спостерігається зростання вартості основних фондів на 95743,0 тис. грн., що на 5,7 % більше у порівнянні з 2014 р. Фонд оплати праці у 2014 р. становив 530877,3 тис. грн., в той час як цей показник у 2015 р. збільшився до значення 541213,6 тис. грн. Приріст витрат на оплату працю становить 10336,3 тис. грн. (1,9 %). Збільшення фонду заробітної плати при зменшенні чисельності персоналу спричинило збільшення середньомісячної заробітної плати. на 7,3%.

6. Протягом 2013 – 2015 рр. спостерігається скорочення чисельності персоналу підприємства. На початок періоду сукупна чисельність становила 3603 осіб, а на кінець періоду – 2750 осіб. Скорочення колективу за три роки становило 853 особи. Найбільше скорочення відбулось за рахунок робітників. Їх чисельність скоротилась на 30,88% (722 особи). Скорочення чисельності спостерігається по усім категоріям персоналу.

У ДП «МТП «Южний» велика частина втрат викликана суб'єктивними чинниками, в першу чергу додатковими відпустками з дозволу адміністрації – що можна вважати невикористаними резервами збільшення фонду робочого часу.

Протягом 2013 – 2015 рр. виробіток одного робітника мала тенденцію до зростання на 291,72 % – з 340,38 тис. грн. на рік до 719,84 тис. грн., середньоденний виробіток також мала тенденцію до зростання на 293,49 %.

За 2013 – 2015 рр. фонд оплати праці працівників зрос на 8,75 % – з 227286 тис. грн. до 247408 тис. грн. зростання відбулось за рахунок основної зарплати на 39185 тис. грн., проте додаткова зарплата скоротилась на 19063 тис. грн.

Питома вага основної заробітної плати у 2015 р. зросла у порівнянні з попереднім роком на 8,88 % і становила 63,92 %. Питома вага додаткової заробітної плати скоротилась на 8,8 %, що у свою чергу пов'язано зі

скороченням заохочувальних та компенсаційних виплат у 2015 р. на 26,98 % у порівнянні з попереднім роком.

7. Протягом 2013 – 2015 рр. спостерігається скорочення витрат на оплату праці відносно обсягів реалізації. Так, на 1 грн. реалізованих робіт у 2013 р. приходилось 26 коп. витрат на оплату праці, у 2015 р. цей показник становив вже 19 коп. Крім того, спостерігається зростання середньорічної зарплати з 63 тис. грн. у 2013 р. до 89,9 тис. грн. у 2015 р., тобто зростання становило 38 %. Середньорічна виробітка у 2013 р. становила 238,5 тис. грн., а у 2015 р. – 471,7 тис. грн., приріст становив 97,8 %, що у свою чергу свідчить про перевищення темпів зростання виробітки одного працівника над темпом зростання зарплати.

8. Підвищення ефективності роботи і висока мотивація праці співробітників є одним з головних завдань будь-якої компанії. Тому нами пропонується впровадження за наступними напрямками:

- заохочення за приріст продуктивності праці, скорочення собівартості робіт (послуг)
 - впровадження системи показників ефективності роботи (KPI)
- Впровадження зазначених напрямків дозволить досягнути наступні цілі:
- Провести оптимізацію чисельності адміністративно-управлінського персоналу.
 - Ввести контроль за ефективним використанням робочого часу, що у свою чергу дозволить вирішувати більш оперативно поставлені задачі.
 - Виключити дублювання функцій між різними відділами.
 - Ввести засади конкуренції між робітниками щодо виконання нових задач.
 - Оптимізувати витрати підприємства ДП «МТП «Южний» за статтею «Витрат на оплату праці» за рахунок вище перерахованих напрямків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша А. Н. Экономическая эффективность улучшения условий труда. / А. Н. Амоша // Донецк: НЭП НАН Украины, – 1998. – 378 с.
2. Аудит / Под редакцией Подольского В.И. // М.: Аудит: ЮНИТИ, 2011. – 219 с.
3. Афонин И. В. Управление развитие предприятия: Учеб. пособие. / И.В. Афонин // М. 2002. – 330 с.
4. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. / И. А. Бланк // К.: Ника-центр Эльга, 2002. – 528 с.
5. Бойчик І. М. Економіка підприємства: Навч. посібник. / І. М. Бойчик // К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 378 с.
6. Бухгалтерський словник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. // Житомир: ПП «Рута», 2001. – 224 с.
7. Васильков В. Г. Організація виробництва: Навч. посібник. / В. Г. Васильков // К.: КНЕУ, 2003. – 524 с.
8. Вишнякова М. Как внедрить в компании систему КРІ / М.Вишнякова // Люди и лидерство. Управление персоналом. – 2012. – № 2 (74). – С. 22 – 28.
9. Волков О. И., Скляренко В. К. Экономика предприятия: Курс лекций. / О.И. Волков // М., 2003. – 704 с.
10. Гамова О.В. Методичні засади кількісної оцінки ефективності оплати праці на промисловому підприємстві / О.В. Гамова // Економічний вісник Донбасу. – 2010, – №3. – С.125 – 126.
11. Горфинкель В. Я. Экономика предприятия: Учебник. – 3-е изд. / В. Я. Горфинкель // М.: ЮНИТИ, 2003. – 742 с.
12. Горфинкель В. Я. Экономика фирмы: Учебник. / В. Я. Горфинкель // М.: ЮНИТИ, 2003. – 543 с.

13. Гриньов А. В. Організація та управління на підприємстві. / А. В. Гриньов // Харків: Вид. дім «ИНЖЕК», 2004. – 329 с.
14. Грузинов В. П. Экономика предприятия: Учебник. / В. П. Грузинов // Д., 2012. – 438 с.
15. Грэхем Х. Т. Управление человеческими ресурсами: Учеб. пособие. / Х. Т. Грэхем – М., 2003. – 628 с.
16. Грищенко О.В. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия. / О.В. Грищенко Таганрог: – ТГУ, 2000 – 415с.
17. Дробишева О.О. Економічна сутність, форми та системи оплати праці – Електронний ресурс. Доступ до <http://www.zgia.zp.ua>
18. Дубовська О.В. Теоретичні засади заробітної плати як соціально-економічної категорії – Електронний ресурс. Доступ: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.1/110.pdf>
19. Економіка підприємства: Навч. посібник / За ред. А. В. Шегди. – К.: Знання, 2014. – 431 с.
20. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болух, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов; За ред. акад. НАНУ, проф. Чумаченка М. Г. – К.: КНЕУ, 2011. – 540 с.
21. Закон України «Про оплату праці» – Електронний ресурс. Режим доступу: rada.gov.ua
22. Завіновська Г. Т. Економіка праці: Навч. посібник. / Г. Т. Завіновська // К.: КНЕУ, 2013. – 300 с.
23. Зайцев И. Л. Экономика промышленного предприятия: Учебник. / И. Л. Зайцев 4-ге изд., пер. и доп. – М, 2012. – 350 с.
24. Захарченко В. Система мотивації на основі КРІ / В. Захарченко // Финансовый директор. – 2006. – №2. – С. 34 – 39
25. Золотогоров В. Г. Энциклопедический словарь по экономике / В. Г. Золотогоров – Минск: Полымя, 1997. – 570 с.

26. Иванілов А. С. Экономика и организация производства: Учеб. пособие. / А. С. Иванілов // Харьков: Вища шк., 2011. – 332 с.
27. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия. / Ю. Б. Иванов // Х., 2014. – 212 с.
28. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов // К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
29. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин // СПб: Питер, 2002. – 512 с.
30. Калина А. В. Облік та аналіз заробітної плати на підприємстві / А. В. Калина // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – №2. – С. 61 – 64.
31. Клочков А. К. КРІ и мотивация персонала. Полный сборник практических инструментов / А. К. Клочков // М.: Эксмо, 2010. – 160 с
32. Кодекс Законів про працю – Електронний ресурс. Доступ: rada.gov.ua
33. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення [монографія / за заг. Ред.О.Г. Янкового]. – Одеса: Атлант 2013. – 470 с.
34. Кулагин О. Премирование по КРІ / О. Кулагин // Справочник по управлению персоналом. – 2011. – №2. – С. 65 – 70
35. Кулішов В. В. Мікроекономіка: Основи теорії і практикум: навч. посіб. / В. В. Кулішов. – Львів: Магнолія плюс, 2014. – 332 с.
36. Мочерний С. В. Політична економія: навчальний посібник / С. В. Мочерний // К.: Знання-Прес, 2002. – 678 с.
37. Осипов В. І. Економіка підприємства: навч. посіб. / В. І. Осипов // Одеса, 2005. 724 с.
38. Панов М. М. Оценка деятельности и система управления компанией на основе КРІ. / М. М. Панов // М.: Инфра-М, 2013. – 255 с.
39. Покрытан А. К., Збарский М. И. Политическая экономия. / А. К. Покрытан, М. И. Збарский // Одесса, 2002. – 148 с.

40. Попович П. Я. Економічний аналіз та аудит на підприємстві. 3-є видання, перероблене и доповненне. / П. Я. Попович // Тернопіль: Економічна думка 2012. – 356 с.
41. Рульєв В. А. Управління персоналом [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Рульєв, С. О. Гуткевич, Т. Л. Мостенська. // К.: Кондор, 2013. – 309 с.
42. Самойленко А. А. Особливості застосування КРІ в системі мотивації персоналу на підприємстві / А. А. Самойленко // К.: Перформ, 2014. – 215 с.
43. Сергієнко О. М. Заробітна плата: еволюція поглядів та система формування / О. М. Сергієнко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – №4 – С. 212 – 219.
44. Федченко А. Стимулирование работников: зарубежный опыт. / А. Федченко // Человек и труд, 2014. – №3. – С. 35 – 41
45. Штогрин В. М. Мікроекономіка: Основи теорії і практикум / Навч. Посібник / В. М. Штогрин// Львів: "Магнолія плюс", 2004. – 332 с.